

**Веб-сайти установ Відділення історії, філософії та права
НАН України: стратегії і практики формування сукупного цифрового
образу соціогуманітарних наук у сучасному інформаційному просторі***

Навесні 2011 р. на засіданні Бюро Відділення історії, філософії та права НАН України, а згодом – на Президії Академії обговорювалося питання щодо стану та перспектив розвитку мережевих інформаційних ресурсів соціогуманітарних наук. Було прийнято відповідну Постанову Президії, що визначила низку заходів щодо кількісного і змістовного посилення присутності академічного гуманітарного знання в українському сегменті Інтернету, виправлення існуючих деформацій в електронній репрезентації наукових здобутків академічних установ. Не зупиняючися на загальних питаннях теоретико-методологічного характеру, дозволю собі більш предметно поговорити про веб-сайти наших академічних установ, про те, якими нас бачить суспільство і світ.

Передусім – загальні параметри. У Відділенні історії, філософії та права НАН України – 25 установ, разом із відділами, відділеннями і філіалами. Аналізуючи їхні веб-ресурси, зрозуміло, слід зважати на те, що чотири установи за функціональним призначенням і профілем діяльності виокремлюються у специфічну групу, для якої не усі аспекти функціонування веб-ресурсів є пріоритетними, – це Київський університет права, Інститут політичних наук, Вища школа соціології, Центр гуманітарної освіти НАН України. Дві національні книгозбірні – НБУВ та ЛННБ, – будучи потужними зберігачами фондів, а також фондо- і ресурсоутворювачами, навпаки, завдання створення власних електронних ресурсів, а також мережевого інформаційного забезпечення інших наукових установ відносять до перших пріоритетів у своїй діяльності, відтак, порівняно з рештою інституцій, вони перебувають в іншій ваговій категорії. Певну специфіку у створенні власного цифрового іміджу має і третя група установ – Національний історико-археологічний заповідник "Ольвія", Одеський археологічний музей, Центр пам'яткознавства НАН

* За матеріалами доповіді автора на бюро Відділення історії, філософії та права НАН України 6 березня 2012 р.

України та Українського товариства охорони пам'яток історії та культури. Решта 16 установ є більш-менш рівноправними учасниками процесу творення електронного образу української академічної гуманітаристики, і саме на них ми зупинимось детальніше.

Отже, власні веб-сайти мають 18 установ відділення, а саме, інститути: археології, держави і права, енциклопедичних досліджень, європейських досліджень (досі в Інтернеті функціонує ресурс під такою назвою, в тому числі – на порталі НАНУ, хоча ще у вересні 2011 р. на базі цього інституту створено нову установу – Інститут всесвітньої історії; очевидно, сайт останнього перебуває у стадії розробки)*, історії України, політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса, соціології, сходознавства ім. А. Ю. Кримського, українознавства ім. І. П. Крип'якевича, археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського, Львівського відділення цього самого інституту, філософії ім. Г. Сковороди, Київський університет права НАН України, Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника, Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, Національний історико-археологічний заповідник “Ольвія”, Одеський археологічний музей, Центр гуманітарної освіти. До речі, посилання на деякі із сайтів відсутні на сторінці відділення на порталі НАНУ [\(2–19\)](#).

Ветеранами “веб-руху” – найстаршими з-поміж усіх – є веб-сайти інститутів археології та соціології (запущені наприкінці 2001 р.), у середині 2000-х рр. почали функціонувати сайти інститутів філософії, історії України, українознавства ім. І. Крип'якевича; наприкінці першого десятиліття ХХІ ст. з'явилися сайти більшості інших установ відділення, наймолодшими серед нас стали ресурси інститутів енциклопедичних досліджень та європейських досліджень, Національного історико-археологічного заповідника “Ольвія”. (2009–2010).

Ще шість установ мають окремі **сторінки-візитки** на споріднених сайтах: Кримський філіал Інституту археології [\(20\)](#), Інститут політичних наук [\(21\)](#), Вища школа соціології [\(22\)](#), Кримське відділення Інституту сходознавства (на Інформаційному порталі Автономної Республіки Крим) [\(23\)](#), Відділення релігієзнавства Інституту філософії [\(24\)](#), Центр пам'яткознавства [\(25\)](#).

* Почав функціонувати у середині 2012 р., див.: <http://ivinas.gov.ua/>.

Як можна побачити, переважна більшість сайтів відділення виглядає ошатно, має атрактивний дизайн, прозору структуру і легко читаються користувачами. Більш-менш повно представлені усі елементи адміністративної інформації – історична довідка про установу, візитка із основними напрямками діяльності, структурою, що далі розгортається на рівень структурних підрозділів і окремих вчених, контакти тощо. Вирізняється головна сторінка сайту Інституту археології, що знайомить відвідувача із полемічною статтею акад. П. П.Толочка (по-суті – відкритим листом тодішньому віце-прем'єрові А. П. Ключеву), спрямованою на захист археологічної експертизи. Водночас сайт [\(26\)](#) створює своєрідний романтичний образ археології як науки, на вхідній сторінці вміщено поетичний епіграф, вдало представлено унікальні знахідки. Взагалі, цей ресурс має яскраво презентаційний характер і орієнтований на широку аудиторію.

Втім, основними характеристиками електронного інформаційного ресурсу інституційного характеру (тобто сайту установи), на які ми будемо спиратися, є такі: **повнота** адміністративної інформації (наявність формального набору елементів, що характеризують установу та її діяльність в цілому); **оновлюваність і динамічність** (що засвідчує наявність систематичного супроводу сайту); **ресурсна насиченість** (наявність електронних бібліотек, архівів, онлайн-ових баз даних, інших форм представлення ресурсів); наявність **портальних функцій** (що засвідчує рівень самопозиціонування установи як провідної у своїй галузі науки); наявність **пошукових засобів**; **інтерактивність**; наявність **іншомовних** версій, використання **мультимедійних засобів**, **рейтингові показники** сайту тощо.

З-поміж означених параметрів з точки зору виконання ресурсом його основних функцій (створення адекватного цифрового образу відповідної науки, а також активного просування в інформаційному просторі інтелектуального продукту установи, тобто реалізації функції медіатора між інституцією і суспільством) ключовими, на нашу думку, є два: систематична оновлюваність і насиченість ресурсами.

Приблизно половина установ відділення забезпечила систематичний супровід сайтів, і, відповідно дбає про їхнє динамічне оновлення. Останні новини, датовані січнем-березнем поточного року, представлені Інститутом політичних і етнонаціональних досліджень [\(27\)](#), Інститутом історії України

(28), Інститутом українознавства (29), Інститутом енциклопедичних досліджень (30), НБУВ (31). Інститут історії України застосовує режим автоматичного оновлення календаря, коли зафіксовані під певними датами на рік-два наперед події автоматично з'являються на сайті, а ретроспективна інформація спрямовується до архіву новин. Аналогічно формується *Електронний літопис* в НБУВ. На сайті Інституту філософії (32) найближчі заходи презентуються у збільшених вікнах, Інститут українознавства має живу новинну стрічку, що оновлюється приблизно раз на тиждень.

Один із найдинамічніших підрозділів представляє Вища школа соціології – це єдиний ресурс, що пропонує онлайнвий сервіс (в даному випадку – для реєстрації на навчання). Більше того, Інститут соціології – єдина установа, що створила спеціальний сайт (33) пропозицій щодо активного поширення результатів соціологічних обстежень. Тут, як і на сайті Інституту історії України, регулярно оновлюється розділ *Новини сайту*, що оптимізує роботу з ресурсом для постійних користувачів і звертає їхню увагу саме на останні оновлення. Зрозуміло, що наявність таких сервісів стала ознакою хорошого тону в електронному інформаційному середовищі.

Два сайти надають користувачу біжучі рядки: (34) найбільш виразні для широкої публіки результати соціологічних досліджень пропонує Інститут соціології; а (35) Інститут історії України у рубриці *Цей день в історії ХХ ст.* представляє автоматично генеровану з бази даних інформацію про події.

Значні резерви для розвитку в цьому контексті мають усі інші установи. Сайт Інституту археології чітко віддзеркалює три періоди, коли він інтенсивно оновлювався, а згодом послаблював супровід: 2001, 2004 та 2010 рр. Журнал “Археологія” має по-суті дві паралельні сторінки, створені у різний час; очевидно, з часом передбачається їхнє об'єднання. Взагалі, 2010 р. виявився непереборним рубежем для кількох сайтів: саме на ньому переривається активний супровід ресурсу Інституту держави і права. Тоді ж був створений і надалі жодного разу не оновлювався сайт Національного історико-археологічного заповідника “Ольвія”. Схоже, зупинився час на сайті Одеського археологічного музею: його розділ *Обмінний фонд* і досі пропонує літературу 20-х–60-х рр. за дивною ціною... 2–5 грн. До певної міри дисонує із стильним дизайном сайту Центру гуманітарної освіти новинна стрічка, що разом з інформацією про Фонд Президентів України (2011) повідомляє про бойові дії в Південній Осетії (2009), погроми в Лондоні (2009). Отже,

відсутність систематичного супроводу сайту – це найбільша вада ледь не половини установ відділення. Прозорість електронного ресурсу тут обертається проти тих, хто його створював: неоновлюваність ресурсу однозначно засвідчує або недбалість, або просто не увагу до власного іміджу, чим би вона не пояснювалася.

Безпосередньо з цією ознакою пов'язані рейтингові показники наших ресурсів. Передусім слід зауважити, що спостереження за цими показниками протягом останніх трьох років засвідчує стійку позитивну динаміку. Загально визнані пошукові системи Інтернету загалом перемістили сукупний академічний соціогуманітарний ресурс з третьої на першу екранну сторінку і відповідно, з 20–30-х місць – у першу десятку. Так елементарний пошук (36) за ключовими словами відповідної галузі науки у пошуковій системі Google (*історія України, археологія в Україні, соціологія в Україні, філософія в Україні*) виводить рейтингові показники історичних ресурсів на 6 місце, (37) археологічних – на 4, (38) європейських досліджень – на 8-ме, (39) сходознавчих – на 7-ме, (40-41) енциклопедичних і соціологічних – на 3-є; філософські опинилися значно далі (42). Аналогічні (подекуди – дещо нижчі) показники демонструють Яндекс, пошукові портали Bigmir, META, I.ua. Впевнено можна твердити, що **академічні ресурси починають успішно конкурувати з найпопулярнішими у Мережі студентськими електронними бібліотеками, іншими освітніми і розважальними ресурсами.**

(43) За ознакою інформаційної насиченості усі інституційні ресурси відділення можна умовно поділити на кілька груп. До першої відносимо інститути, які у тій чи іншій формі задекларували створення електронних повнотекстових бібліотек і активно їх наповнюють (Інститут історії України, Ісоціології (44), Інститут філософії (45), Інститут політичних і етнонаціональних досліджень (46).

Другу складають інститути, що лише розгортають цей напрямок і на разі пропонують вибіркові повнотекстові ресурси, передусім – часописи, а більшість інших ресурсів анотують (або реферерують) і розгортають їх на рівні змісту окремих чисел/томів. Це – інститути: сходознавства, українознавства (47), європейських досліджень, археології, всесвітньої історії, української археографії та джерелознавства, Львівське відділення цього Інституту, Центр гуманітарної освіти.

Третю групу складають усі інші установи, які на разі не розпочали формування галузевих електронних бібліотек.

[\(43\)](#) Загальний масив удоступненої на 13 сайтах наукової продукції становить 2057 тт. Звичайно, це мізерна кількість, але порівняно з минулорічними даними (тоді їх нараховувалося ледь 300 томів) – це значний поступ. У цьому масиві (якщо не рахувати археографічний корпус ІУ) переважають серійні та періодичні видання, колективні праці (збірки статей і матеріалів); авторські ж монографії (за винятком, знов-таки, Інституту історії України) становлять меншість.

Зрозуміло, що електронний образ академічної періодики [\(48\)](#) на сайтах установ відділення аж ніяк не відображає реальної картини (це лише 9 назв, 281 том). Слід зауважити, що як мінімум стільки ж чисел розгорнуто на сайтах на рівні анотацій і змісту, тобто, перші кроки до публікації повних текстів уже зроблено.

Кілька слів про досвід Інституту історії [\(49\)](#). Концептуально основний напрямок роботи з електронною бібліотекою полягає у створенні такого електронного масиву, який би не лише максимально повно відображав результати наукової діяльності Інституту, але й забезпечував би інформаційні потреби дослідників, передусім у роботі з першоджерелами. Відтак наша електронна бібліотека інтегрує кілька самостійних сегментів:

Перший блок [\(50\)](#) становлять, зрозуміло, видання, що побачили світ під грифом інституту та інші праці співробітників. Сюди входить як поточна наукова продукція, так і ретроспективний історіографічний сегмент – класичні, кращі праці істориків інституту ХХ ст. На сьогодні у цифровій бібліотеці – 680 видань (20% усієї наукової продукції Інституту за 75 років), або понад 13 тис. окремих записів.

Другий [\(51\)](#) складають першопублікації, – ми заохочуємо дослідників подавати до е-бібліотеки неопубліковані досі з різних причин праці (дисертації, документальні публікації, статті). [\(52\)](#) Третій – републікації (переважно сучасних видань; включаються на пропозиції авторів, або за нашою ініціативою з дозволу авторів). [\(53\)](#) Четвертий блок – наймасштабніший за обсягом – бл. 1100 томів (на сьогодні – їх уже понад 1600); з'явився минулого року. Йдеться про **археографічний цифровий корпус публікацій документів і пам'яток, що з'явилися упродовж ХІХ – початку ХХІ ст. Включає усі базові фундаментальні** (передусім –

багатотомні серійні публікації), без яких, по-суті, не обходиться жодне серйозне історичне дослідження. Це – *Архив Юго-Западной России* (35), *Акты... Западной России* (5), *Акты... Южной и Западной России* (15), ПСРЛ (три серії, загалом понад 50 тт.), *Полное собрание законов Российской империи* і *Свод законов Российской империи* (бл. 200 тт.); корпус матеріалів (54) Нюрнберзького процесу (42) та багато інших. Джерелом комплектування цього розділу є відкриті ресурси Інтернету, сотні електронних бібліотек, які не забороняють користувачам копіювати оцифровані видання. Для абсолютної більшості видань не існує проблеми авторського права: особливо це стосується публікацій XIX – середини XX ст., які мають юридичний статус *суспільного надбання*.

(55) Окремий сегмент бібліотеки складають повнотекстові періодичні та серійні (56) видання (57, 58) (це – 20-х серійних та 3-х періодичних видання, загалом – понад 280 тт.; ще понад 300 томів/чисел/випусків передусім – УІЖ за 1957–1997 рр. чекають на оцифрування, на разі представлені на рівні змісту окремих чисел). Мережевим публікаціям цих видань ми приділяємо особливу увагу. Загалом же до е-бібліотеки ПУ ми зараховуємо й чотири онлайн бази даних (59 – ЕІУ; Хроніка подій XX ст., (60) Е-Архів Голодомору, (62) Нац. банк жертв політичних репресій), сюди ж входить серія видань (61) “Реабілітовані історією” (76 тт.), зведений бібліографічний ресурс (бл. 30 тис. записів). Загальні параметри е-бібліотеки (49): **1755** окремих томів (сьогодні – **бл. 2,6 тис.**), **бл. 22 тис.** окремих статей і розділів (нині – понад **32 тис.**) , **141 тис.** записів в онлайн-базах – найбільш запитаний ресурс, до якого адресуються до $\frac{3}{4}$ усіх звернень до сайту.

Окреслені умовні групи сайтів відділення створюють сукупний цифровий образ сучасної гуманітаристики за галузевою ознакою. Абсолютно іншими параметрами, іншими, на порядки більшими, показниками оперує НБУВ (63), що, за визначенням, є безумовним лідером у формуванні і представленні повнотекстових ресурсів. На сьогодні фонд мережеских ресурсів бібліотеки складається з двох величезних електронних масивів. Один із них, добре відомий усім нам, представлений на вхідній сторінці веб-порталу НБУВ у розділі *Інформаційні ресурси*. Структурно він складається з кількох сегментів. (64) Одним із найважливіших і найбільш масштабних є загальнодержавний репозитарій “Наукова періодика України” – це найбільше у Східній Європі та одне з 10-ти найбільших у світі сховищ наукових

публікацій відкритого доступу. У ньому на єдиній платформі представлено бл. 500 тис. статей з понад 1,7 тис. вітчизняних журналів і збірників наукових праць (минулого року ці показники були значно меншими: 300 тис. і 1,3 тис. відповідно). Третина цього масиву – видання соціогуманітарного профілю.

Серйозним завданням дальшого розвитку репозитарію “Наукова періодика України” є коректне поточне наповнення електронного архіву часописів повнотекстовими ресурсами. Трапляються випадки, коли установи-видавці передавали до депозитарію в НБУВ електронні версії окремих чисел певного видання переважно під час реєстрації його як фахового видання у ВАК України. У більшості випадків на тому супровід електронних архівів періодики припинився. У результаті, наприклад, “Український історичний журнал”, що на порталі Інституту історії України НАН України має повнотекстовий загальнодоступний архів за 14 останніх років і повний зміст усіх чисел журналу за 1957–2011 рр., в “Архіві номерів” на порталі НБУВ представлений лише 3-ма числами за 2009 р. [\(65\)](#)

Важливим пріоритетним завданням є перетворення репозитарію на повнофункціональне науково-інформаційне середовище, що базується на сучасних технологіях «хмарних сервісів». У ньому кожний видавець (редакція) одержує власний міні-сайт, а НБУВ відводиться роль технологічного інтегратора, що здійснює в масштабах країни програмно-технологічний супровід науково-видавничої та бібліотечно-інформаційної діяльності, виступає «хмарним» сховищем даних, забезпечує інструментарій для комплексного багатоаспектного аналізу науково-видавничої галузі України, а також реалізує взаємодію проекту зі світовими науково-інформаційними платформами.

Розбудовується електронний фонд авторефератів. [\(66\)](#) Сьогодні цей сегмент електронної бібліотеки НБУВ нараховує 60 тис. документів. Це роботи, захищені в Україні у 1998–2011 рр. У якості пошукової системи в цьому фонді використано загальнодержавну реферативну базу даних «Україніка наукова». [\(67\)](#) Автореферати користуються надзвичайною популярністю. В 2011 р. до них було здійснено 2,3 млн. звернень. Інші сегменти електронної бібліотеки становлять інформаційно-аналітичні матеріали та потужні бібліографічні ресурси (3,5 млн бібліографічних записів, 5 млн імідж-карток генерального алфавітного каталога), а також реферативні ресурси, представлені загальнодержавною реферативною базою [\(67\)](#) даних

“Україніка наукова” (400 тис. записів).

Другий (68) масив цифрових ресурсів НБУВ під назвою «Історико-культурні фонди» був удоступнений у Мережі лише минулого року, після тривалих підготовчих робіт. Передусім, оновлена версія електронного каталога (69) розширила пошукові можливості: створено інтегрований інтерфейс для одночасного пошуку за всіма наявними базами з відповідними навігаційними інструментами. Сюди включено понад 20 бібліографічних баз, що представляють матеріали рукописного, образотворчого, музичного, картографічного фондів, фонду стародруків та рідкісних видань, зарубіжної україніки. У пошуковій системі функціонують 60 імідж-каталогів (70).

Вперше у таких значних обсягах користувачу надано можливість працювати з цифровим фондом – мультиформатним зібранням рукописів, стародруків, нот, карт, газет, сформованим за колекційним принципом.

Основні типи колекцій упорядковуються відповідно до визначеної тематики: Історія (Історичний Київ), Держава і право (Інститут Президентства України, Законодавчі акти України), Культура (Етнографія, Релігія, Психологія), Мова і література, Музика, Живопис.

(71) Так виглядає каталог особових архівних фондів ІР. (72). Це – пошуковий інтерфейс цифрового фонду (у даному випадку – стародруків), наступний крок (73) – робота власне з пам’ятками.

Електронний архів (75!!!) науково-довідкових видань містить бл. 100 томів і охоплює довідковою інформацією найбільш цінні та унікальні колекції.

Комплексний підхід до формування інформаційних послуг бібліотеки та використання єдиної платформи для їх реалізації створив передумови впровадження **додаткових сервісних можливостей для певних категорій користувачів**. До технологічних новацій належить застосування до певного спеціалізованого веб-профілю фільтрів за будь-якою ознакою, що надає можливості для формування віртуальної бібліотеки.

(76) Цей принцип було застосовано для впровадження спеціалізованого сервісу – «Юридичні інформаційні ресурси» у рамках Національної юридичної бібліотеки. За основу фільтру було обрано тематичні поділи Рубрикатора НБУВ «Держава і право. Юридичні науки». Користувач ресурсу має можливість використовувати всі пошукові засоби баз даних за звичними критеріями: ключові слова, автор, рік видання, назва, рубрикуватим, нові

надходження, але на результати пошуку автоматично накладається фільтр юридичної тематики.

Юридичні інформаційні ресурси включають: **Електронний каталог НБУВ** – література із фонду НБУВ з питань юридичних наук (пошук за ключовими словами, авторами, роками видання, назвами та рубрикатором). Перегляд нових надходжень юридичної літератури до фондів НБУВ; **Електронні інформаційні ресурси** – анотована повнотекстова колекція літератури юридичної тематики: кодекси, наукові видання, монографії, довідники, енциклопедії, словники, підручники, методичні посібники (пошук за ключовими словами, авторами, роками видання, назвами та рубрикатором); **Юридичні ресурси Інтернету** – анотований тематичний навігатор Українськими ресурсами Інтернету для юристів (пошук за ключовими словами, назвами ресурсів); **Юридична бібліографічна довідка** – архів відповідей бібліотекарів на запити юридичної тематики віддалених користувачів (пошук за ключовими словами, темами запитів, тематичним рубрикатором); **електронні колекції** – тематичні добірки оцифрованих документів із фондів НБУВ з історії правової думки України.

Аналогічними є засади створення віртуальної «Філософської бібліотеки».

До подібних комплексних, інтегративних рішень дедалі частіше вдаються адміністратори наших сайтів. Минулого року Інститут історії України надав доступ до [\(77\)](#) **нового тематичного веб-ресурсу “Зброєзнавство”**, цілком присвяченого цій спеціальній історичній дисципліні. На тій самій платформі нині створюються аналогічні ресурси з нумізматики та генеалогічних досліджень. У свою чергу, шляхом інтеграції ресурсів трьох сайтів-партнерів – [\(78\)](#) згаданого Зброєзнавства, Інституту історії України та Інституту сходознавства ім. А. Кримського нами було створено універсальну платформу *Histans.com* – довідковий агрегатор матеріалів із фронтальним пошуком; основними складовими цього інтегрованого ресурсу є стрічки новин з короткою інформацією про поновлення матеріалів у різних розділах сайтів-партнерів з відповідними гіперпосиланнями. Прості механізми сайту дозволяють без реєстрації вводити інформацію до будь-якого з наявних розділів.

Повертаючися до бібліотек, слід зауважити, що дещо парадоксально на тлі безсумнівних здобутків НБУВ виглядає фонд електронних ресурсів ЛННБ [\(79\)](#) ім. В.Стефаніка. Розділ «Ресурси» запрошує нас до комп'ютерно-

інформаційного центру бібліотеки для ознайомлення з повними текстами аж 9-ти (!) видань. А онлайнвий електронний каталог вимагає номер читацького квитка. Натомість пропонується віртуальна екскурсія бібліотекою. У відкритому доступі окрім загальної інформації про бібліотеку – лише каталоги ресурсів Інтернету. Тут цілком очевидна концептуальна різниця у підходах до місії, функцій і завдань бібліотеки. Віримо, що подібна закритість національної книгозбірні і академічної установи є тимчасовою і зумовлена, очевидно, певними обставинами.

Насамкінець, узагальнюючи результати обстеження веб-сайтів установ відділення, наведу кілька міркувань.

1. Передусім слід зазначити, що академічні ресурси в очах користувачів виглядають затребуваними і мають уже порівняно високі рейтингові позиції, що виразно зміцнилися упродовж останніх років. Проблемними залишаються англійські версії сайтів (наявні, як і рік тому, лише у шести установ – Інституту держави і права, Інституту історії України, Інституту політичних та етнонаціональних досліджень, Інституту соціології, Київський університет права, ЛННБ); через їхню відсутність сайти не індексуються пошуковими системами в повній мірі і залишаються недостатньо інтегрованими у світовий інформаційний простір.

2. Більшість інституцій намагається гідно позиціонувати себе як провідну наукову установу у відповідній галузі. Сукупний електронний образ гуманітарної науки виглядає досить масштабно, презентує останні здобутки різних наук якщо не в повнотекстовій формі, то бодай в анотаціях з розкритим змістом видань. В електронних бібліотеках установ переважає наукова періодика, де, як відомо, оприлюднюється основний масив нового наукового знання. Формується цифровий «золотий фонд» історіографічної та археографічної спадщини XIX–XXI ст. Спостерігається поступовий відхід від традицій сайтів-візиток з мінімальним ресурсним наповненням.

3. Стратегічним напрямом розвитку мережевих ресурсів в установах відділення залишається подальше формування і наповнення електронних бібліотек. За відсутності спеціальних кадрових і матеріальних ресурсів можна порадити забезпечити поточний супровід сайтів за рахунок публікації анотацій і самих лише змістів, якщо з тих чи інших причин не видається можливою повнотекстова публікація. При цьому не варто забувати і про новини галузі та наукового життя установ, адже неоновлюваний ресурс

подеколи шкодить іміджу інституції більше, аніж його повна відсутність.

4. Практично для всіх без винятку установ нереалізованою досі перспективою залишається використання сучасних технологічних інструментів і сервісів задля посилення інтерактивності, запровадження наукових форумів і дискусій. Пам'ятаючи, що одна з основних функцій Мережі – комунікативна, мусимо констатувати відсутність у більшості сайтів механізмів підтримки інтерактивності користувачів. Коментарі до публікацій, голосування, рейтингові системи, інші форми зворотнього зв'язку – на разі рідкість на наших сайтах. Модерація форумами – це також одне з наших найбільш проблемних місць: вона потребує серйозних ресурсів, для цього потрібен, очевидно, ентузіаст, який був би і досвідченим спеціалістом, і водночас мав би досить багато часу.

5. Не менш актуальним завданням є залучення сучасних мультимедійних сервісів. Інститут історії України передбачає їхнє використання в електронній версії «Енциклопедії історії України» (мається на увазі, зокрема, підключення аудіо- і візуальних файлів архівних документів до відповідних статей).

6. Інша проблема – відсутність у більшості сайтів розвинених пошукових механізмів, можливостей гнучкого управління пошуком і відображенням накопиченої інформації, сервісів з автоматизації аналізу текстів, візуалізації результатів цього аналізу.

7. Виходячи з того, що Інтернет стає невід'ємною складовою будь-яких досліджень, веб-ресурси поступово перетворюються на майданчик для проведення наукових дискусій і апробації гіпотез. При цьому особливий вплив на науку справляють соціальні мережі, що поступово перебирають на себе функції інформаційного механізму не лише для людей, але й для цілих установ. “Вписаність” у FaceBook, Twitter, наявність блогів співробітників на профільних ресурсах значною мірою стають фактором формування іміджу установи. Цілком ймовірно, що невдовзі це стане нормою і для наукових установ.

Насамкінець – дещо несподіваний сюжет: ринкова вартість сайту в грошовому еквіваленті. Для цього існує багато інструментів, що

враховують при обрахунках низку реальних факторів, – усі вони засвідчують передусім запитаність даного ресурсу в Інтернет-середовищі. Звернення до одного з них не просто дає відповідь на запитання *How much is a website?*, а, попри всю умовність і штучність параметрів оцінки, подає більш-менш об'єктивні загальні рейтингові показники ресурсів академічних установ (80).